

บทที่ 1

บทนำ

พืชเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีความสัมพันธ์และเกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตของมนุษย์เป็นอย่างมาก มนุษย์รู้จักการนำพืชมาใช้ประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน แต่การใช้ประโยชน์จากพืชและทรัพยากรธรรมชาติอื่นๆ ที่เกินกำลังผลิตของป่าไม้ รวมทั้งภัยธรรมชาติที่เกิดขึ้น นับได้ว่าเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ทรัพยากรป่าไม้ลดลงอย่างรวดเร็ว ระบบนิเวศอันเป็นแหล่งที่อยู่ของพรรณพืชย่อมถูกทำลายลงหรือเปลี่ยนแปลงสภาพไป ทำให้พรรณพืชและสัตว์หลายชนิดต้องลดจำนวนลงหรือสูญพันธุ์ไปเป็นจำนวนมาก

ประเทศไทยตั้งอยู่ในภูมิภาคเขตร้อนชื้น พื้นที่ปกคลุมไปด้วยป่าและสังคมพืชที่หลากหลายถึง 14 สังคมพืช มีความหลากหลายของพรรณพฤกษชาติสามารถแบ่งออกได้เป็น 7 เขต (ภาพที่ 18) ซึ่งส่วนใหญ่จะคล้ายคลึงกับพรรณพฤกษชาติของประเทศเพื่อนบ้าน เนื่องจากประเทศไทยเป็นแหล่งรวมพรรณพฤกษชาติประจำภูมิภาคใหญ่ๆ ถึง 3 ภูมิภาค ได้แก่ กลุ่มพรรณพฤกษชาติภูมิภาคอินเดีย-พม่า (Indo-Burmese elements) กลุ่มพรรณพฤกษชาติภูมิภาคอินโดจีน (Indo-Chinese elements) และกลุ่มพรรณพฤกษชาติภูมิภาคมาเลเซีย (Malesian elements) และได้มีการประมาณว่า ประเทศไทยมีพรรณพืชอยู่ประมาณ 15,000 ชนิด (สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม, 2539) ในจำนวนนี้ได้ทำการศึกษาทบทวนและรวบรวมไว้ในหนังสือพรรณพฤกษชาติของประเทศไทย (Flora of Thailand) แล้ว ประมาณร้อยละ 35 ของจำนวนพืชมีท่อลำเลียงทั้งหมด พืชที่รู้จักกันแล้วโดยทั่วไปถูกนำไปใช้ประโยชน์ในด้านต่างๆ อาทิเช่น ใช้ในการก่อสร้าง ทำเครื่องมือเครื่องใช้ ปลูกเป็นไม้ดอกไม้ประดับ พืชสวนครัว พืชสมุนไพรและยารักษาโรค เป็นต้น

เกาะ หมายถึง แผ่นดินที่มีน้ำล้อมรอบโดยตลอด เป็นภูมิประเทศที่สำคัญแบบหนึ่งตามบริเวณชายฝั่งทะเล แบ่งออกเป็น 2 ประเภทตามตำแหน่งที่ตั้ง คือ เกาะริมทวีป ตั้งอยู่ใกล้ชายฝั่งของทวีป เป็นแผ่นดินผืนเดียวกันกับทวีปนั้น แต่อาจมีการยุบตัวของแผ่นดิน จนน้ำท่วมส่วนที่ต่ำตัดขาดแผ่นดินกับเกาะนั้นๆ หรืออาจเกิดจากการเคลื่อนตัวของเปลือกโลกบริเวณนั้นก็ได้ และเกาะกลางมหาสมุทร เช่น หมู่เกาะฮาวาย การเกิดมี 2 วิธี คือ จากภูเขาไฟหรือจากซากปะการังทับถมกัน เกาะที่อยู่ในประเทศไทยทั้งหมดจัดเป็นเกาะริมทวีป โดยเกาะที่สำคัญ ได้แก่ เกาะภูเก็ต

เกาะสมุย เกาะช้าง หมู่เกาะตะรุเตา เป็นต้น (ส่วนอุทยานแห่งชาติทางทะเล, 2538) ภูมิประเทศที่เป็นเกาะจัดว่าเป็นภูมิประเทศที่สำคัญอีกแบบหนึ่งนอกเหนือจากภูมิประเทศบนบก เป็นแหล่งรวมทรัพยากรธรรมชาติหลายชนิดซึ่งน่าที่จะมีการศึกษาด้านความหลากหลายทางชีวภาพและพรรณไม้ให้มากขึ้น

จากพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่ให้มีการสำรวจและศึกษาพืชพรรณตามเกาะต่างๆ เนื่องจากยังไม่มีผู้สนใจเท่าไร อีกทั้งสภาพภูมิประเทศที่เป็นเกาะกลางทะเลมีความยากลำบากในการเดินทางเข้าไปสำรวจและศึกษา ต้องมีการเตรียมการค่อนข้างมาก ในการนี้โครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เป็นหน่วยงานที่มีกิจกรรมในการอนุรักษ์พันธุกรรมพืช ได้สนองพระราชดำริร่วมกับกองทัพเรือในงานสำรวจทรัพยากรธรรมชาติตามเกาะของประเทศไทย โดยได้เชิญชวนนักวิชาการจากสถาบันการศึกษา หน่วยงานราชการ ตลอดจนบุคคลอาสาสมัครรวมกันเป็นคณะปฏิบัติงานวิทยากร และได้ขอกำลังพลจากหน่วยสงครามพิเศษทางเรือ กองเรือยุทธการ กองทัพเรือ (นสร. กร. ทร.) เป็นคณะวิทยปฏิบัติกรเข้าร่วมสำรวจเกาะแสมสารและเกาะช้างเคียงอีก 8 เกาะในเขตจังหวัดชลบุรี เริ่มเมื่อวันที่ 30 พฤษภาคม 2541 เป็นต้นมา คณะสำรวจได้ทำงานร่วมกันเป็นคณะใหญ่ ครั้งละ 60 - 80 คน ในวันเสาร์และวันอาทิตย์ ทุก 2 สัปดาห์ ต่อเนื่อง 8 ครั้ง หลังจากนั้นได้ออกสำรวจทุก 2 เดือน การสำรวจได้ทำการครอบคลุมทั้ง หิน แร่ ดิน ภูมิอากาศ สัตว์ พืช รา เห็ด แบคทีเรีย สาหร่ายสีเขียวแกมน้ำเงิน และ ไลเคนส์ ทรัพยากรชนิดต่างๆ ที่สำรวจพบนั้น ได้รับการปกป้องโดยกองทัพเรือที่ได้ดูแลรักษา ถวาย เกาะแสมสาร เกาะขาม เกาะจวง เกาะจวน เกาะแรด เกาะโรงหนัง เกาะโรงโขน เกาะฉางเกลือ และเกาะปลาหมึก เข้าสนองพระราชดำรินี้ในโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ ตั้งแต่ พ.ศ. 2540 นอกจากเกาะแสมสารและเกาะช้างเคียงแล้ว คณะสำรวจยังได้ออกสำรวจเกาะอื่นๆ ทั้งที่อยู่ในทะเลอ่าวไทยและในทะเลอันดามัน โดยขอรับการสนับสนุนจากกองทัพเรืออย่างต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อสำรวจ เก็บตัวอย่าง และศึกษาข้อมูลต่างๆ ทางพฤกษอนุกรมวิธานของพืชมีท่อลำเลียงบริเวณเกาะเตาหม้อ เกาะพระ และเกาะพระน้อย อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี นำมาจัดทำรูปวิธานจำแนกสกุลและรูปวิธานจำแนกชนิด รวมทั้งจัดทำคำบรรยายลักษณะของพืชแต่ละชนิดอย่างละเอียด เพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานในการศึกษาด้านทรัพยากรพันธุกรรมพืช การอนุรักษ์

ทรัพยากรพืช และการใช้ประโยชน์พืชแบบยั่งยืนต่อไป อีกทั้งยังเป็นการร่วมสนองพระราชดำริของ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชและการสำรวจและ ศึกษาพืชพรรณตามเกาะต่างๆ ของประเทศไทยด้วย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. จะก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพรรณไม้ท้องถิ่น ซึ่งเป็นข้อมูลที่จำเป็นอย่างยิ่ง ต่อการศึกษาทางด้านทรัพยากรพันธุกรรมพืช อนุกรมวิธานพืช นิเวศวิทยา การจัดการอนุรักษ์และ ฟื้นฟูสภาพป่าเพื่อการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์พันธุกรรมพืชอย่างยั่งยืนต่อไป
2. เพิ่มตัวอย่างในพิพิธภัณฑ์พืช เป็นแหล่งข้อมูลในการศึกษาและอ้างอิงทางพฤกษ อนุกรมวิธาน และใช้แลกเปลี่ยนกับพิพิธภัณฑ์ต่างๆ ทั้งในและต่างประเทศ
3. เป็นข้อมูลเพิ่มเติมสำหรับโครงการพรรณพฤกษชาติของประเทศไทย (Flora of Thailand) ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย